

Nr. 93

BARN I SKOLEALDEREN FRAM TIL KONFIRMASJONEN

Alminnelig oppdragelse

Det fins mange tradisjonelle talemåter og forbud med hensyn til unoter hos alle barn i denne alder. Det følger noen eksempler, og vi ber om å få meddelt dersom det fins flere og andre i Deres bygd.

1. Hva sa man til barn som skjærer ansikter (kunne stygge grimaser bli varige, alltid eller under bestemte omstendigheter)?
2. Var det forbudt å herme etter andre barn eller voksne, især folk med legemsfeil (kunne man få samme skavanker, ville skjeling eller å late tunghørt bli varig)?
3. Hva sa man for å venne av barn med ”å snakke stygt”, eller banne?
4. Var det farlig å lyve og hva hendte?
5. Hvordan gikk det med barn som stjal småting?
6. Skulle barn ikke kitle hverandre, ble man stam av det?
7. Hva sa man for at barn ikke skulle være stygge mot dyr (for eksempel padda, hvordan hevnet den seg)?
8. Skulle barn ikke spytte på hverandre og hvorfor?
9. Hadde man tradisjonelle talemåter når barn spør for meget (satte man navn på dem og hva slags)?
10. Hadde man andre forbud for eksempel ikke å speile seg, ikke smekke med tunga, ikke le når det tordnet og hvorfor måtte de ikke gjøre det?
11. Har man hørt tale om at barn ville ikke skade seg med tollekniv og andre skarpe gjenstander, når de er så små at de ikke kan si ”kniv”?

Bordskikk

12. Har man hørt tale om eller opplevd at barn ikke fikk sitte, men måtte stå ved bordet inntil de var konfirmert?
13. Måtte barn ta av seg lua og vente til de voksne hadde forsynt seg?
14. Måtte de ikke være vanskelig med mat og spise opp all mat (eller skulle det ligge noe igjen)?
15. Lærte man dem å holde skjeen i høyre (den pene) hånd og hva sa man for å få dem fra å leke med maten eller spille melk?
16. Måtte de være tause ved bordet og ikke blande seg opp i voksnes samtale (det siste også ellers)?
17. Ble det krevd lydighet, hadde man riset i stuen, som trussel og til bruk (hvem som elsker sine barn sparer ikke på riset)?
18. Hva slags andre straffer ble nyttet?

Søndagsforbud

19. Måtte barn som ikke fulgte med i kirken, holde seg inne om formiddagen og hva gjorde de i denne tid?
20. Hadde man andre forbud mot arbeid og leker om søndagen?

Første undervisning

21. Hvordan var den første undervisning i religion i hjemmet, lærte man barn å lese bønn (om morgenen, før og etter maten, om aftenen) og kan De skrive opp noen barnebønn?
22. Fortalte man barna om Gud, Jesus, Jomfru Maria, skydsengler?
23. Fans det religiøse bilder som man kunne forklare for dem?
24. Lærte man barna bokstavene og tallene før de gikk på skolen?

Arbeid

- 25.Hva slags arbeid anså man i Deres bygd passende for litt større barn til å begynne med (for eksempel rive (plukke) gras om våren til fôr, plukke opp forskjellige ting (hva slags), passe på mindre søsken?
- 26.Hva slags arbeid kunne barn i 9-10 års alderen få, for å tjene litt (bærplukking, snarefangst)?
- 27.Passet jentene barn hos fremmede?
- 28.Gjette de (gutter og jenter) hos fremmede?
- 29.Hvordan var den første gjeting, var en voksen med første dagen for eksempel når det gjaldt kuer?
- 30.Hva slags utstyr hadde en liten gjeter og hva slags nistemater?
- 31.Fikk gjeterne penger eller kost og klær, eller begge deler i lønn?
- 32.Dersom gjeterne fikk penger, fikk de bruke dem selv, eller rådet foreldrene over dem?
- 33.Dersom barn arbeidet sammen med voksne for eksempel ved potetopptaking, hvor meget fikk de i lønn og hadde de samme arbeidstid som de voksne (angi tidspunktet)?

Skolen

- 34.Kan De fortelle om hva eldre folk for eksempel besteforeldre fortalte om sin skoletid?
- 35.Ble barna redd skolen gjennom fortellinger av eldre barn eller foreldre?
- 36.Ble skolemesteren brukt som barneskremsel?
- 37.Kan De fortelle om Deres skolevei, besværligheter og gleder?
- 38.Måtte skolebarna gjøre noe arbeid i skolestua, rengjøring eller fying for eksempel?

39. Tok man det nøye i hjemmene med at barna gikk regelmessig til skolen, eller holdt man dem hjemme, dersom man trengte dem som hjelp?
40. Likte De Dem på skolen og hvilket fag hadde De mest glede av?
41. Var det ulik undervisning for eksempel i regning, skrivning for gutter og jenter?
42. Hvordan var det med straff (ris, stakk, spanskrør, skamkrok osv., samme for gutter og jenter) og med belønning (ros, små gaver)?
43. Husker De noen lærer eller lærerinne med glede, synes De at De ble behandlet urettferdig?
44. Kan De fortelle om skole-eksamen, som De opplevde som barn?
45. Hvordan var samholdet mellom skolekameratene, ble de yngre plaget av de eldre, jentene av guttene, var det enkelte barn som ble plaget av alle?
46. Lekte gutter og jenter sammen i frikvarterene?
47. Ble det foretatt felles turer om sommeren?
48. Hadde skolen skogplantingsdager?
49. Var det noen fester på skolen for eksempel juletrefest (og andre), og kunne elevene ved den anledning føre opp et lite skuespill eller synge for gjestene?
50. Når skolen vakte leselysten, hva hadde man å ta til (for eksempel barnetidsskrifter, indianerbøker, aviser osv.? Vær vennlig å oppgi titler.)?
51. Hvordan kunne barn skaffe seg lesestoff (lån fra hverandre, lån fra skole- og folkebiblioteker)?

Fritid og lek ute

52. Lekte gutter og jenter sammen utenfor skolen, eller hver for seg?

53.Dersom de lekte adskilt, på hvilket alderstrinn begynte denne adskillelse?

54.Fans det leker som man mente passet best for jenter, andre for gutter og hva slags?

55.Kan De nevne noen leker barna

a) lærte hjemme,

b) lærte i skolen,

c) som de selv fant på, leker som etterlikner voksne, eller leker som hadde sitt mønster i lesning for eksempel å leke indianer?

56.Fortell hva De husker om snøballkrig, ski- og skøyteløping, aking og om jentene var med på det?

57.Hva kunne barn ellers foreta seg om sommeren når de hadde tid (for eksempel å bade, kunne barn svømme, fiske, gå turer, ride i smug osv.)?

Fritid og lek inne

58.Fortell om minner fra barndommen når De hørte på voksne etter at arbeidet var slutt, hvem fortalte (foreldre, besteforeldre, fremmede, skredder, skomaker og andre håndverkere som arbeidet på gården osv.) og hva de fortalte (eventyr, overnaturlige opplevelser, skrøner, nyheter osv.)?

59.Ble det lekt tankeleker, gjettet gåter, utført moro-rekninger, kan De gi noen eksempler?

60.Var barn i den omtalte alder med ved gjestebud, bryllup, dåp, begravelse og hvordan likte de det, var det moro eller var det som oftest kjedelig for dem?

61.Kan De fortelle om noen hendelser som gjorde et stort inntrykk på Dem i barneårene?

Forberedelse til konfirmasjon

62.Hvordan kaller man forberedelsen til konfirmasjonen i Deres bygd?

63. Anså foreldre og prester det for sømmelig at konfirmantene skulle være rolig og alvorlige i denne tid og for eksempel ikke delta i verdslige møter, gjestebud osv. og hvordan er det nå?
64. Ble konfirmantene plassert på kirkegolvet etter deres kunnskaper og hvordan er det nå?
65. Ble konfirmasjonen ansett som et vendepunkt i livet med større krav til arbeidsytelse og større rettigheter, og kan De fortelle hva kravene og rettighetene besto i?
66. Var det forskjell i klær før og etter konfirmasjonen for gutter og jenter (for eksempel lange skjørt og oppsatt hår)?
67. I de siste år ble det noen steder innført hvite konfirmasjonskapper like for gutter og jenter, blir de brukt i Deres bygd?